

Second Opinion

Maatwerk voor maatregelen in natuurbeheer door evidence based werken

Verkenning naar mogelijkheden voor een kennisnetwerk voor maatwerk

Inhoud

0. Samenvatting	2
1. Maatregelen in natuurbeheer vragen maatwerk	3
2. Belang van onderbouwing van maatregelen is groot; mogelijkheden zijn beperkt	5
2.1 Kennisuitwisseling wezenlijk voor beheerder en onderzoeker	5
2.2 Huidige inzet van kennis beperkt	6
2.3 Belang van onderbouwing groot	6
2.4 Onderbouwing van beheermaatregelen niet altijd dagelijkse prioriteit	7
3. Strategie voor meer maatwerk	9
3.1 Maatwerk mogelijk maken door een beheerrelevante classificatie van onderzoek	9
3.2 Binnen de kennisinfrastructuur focus op maatwerk aanbrengen	10
3.3 Voorwaartse toepassing van evidence based werken	10
4. Doelen voor de strategie voor meer maatwerk	11
4.1 Relevantie van onderzoekkennis voor beheer zichtbaar maken	11
4.2 Een kennisnetwerk voor maatwerk opzetten	13
4.3 Aansluiten bij voorgenomen activiteiten	16
Kaders	
Kader 1: Definitie van Evidence Based Management	4
Kader 2: De Regeling Effectgerichte Maatregelen	7
Kader 3: Kennisdoorstroming naar maatwerk	11
Kader 4: Te ontwikkelen begrippen	12
Kader 5: 'Actoren vinden elkaar niet'	15
Kader 6: Raakvelden van werkzaamheden van stakeholders	16
Kader 7: De kern van OBN	17
Bijlagen	
Bijlage 1: Termenlijst	18
Bijlage 2: Belangstelling van geïnterviewden voor een kennisnetwerk	18
Bijlage 3: Verantwoording van het onderzoek	22
Literatuur	23

Opgesteld door: Bas van Leeuwen, Second Opinion
Opdrachtgever: Bert Denneman, Vogelbescherming Nederland

17 juni 2016

te citeren als:

Second Opinion, 2016. Maatwerk voor maatregelen in natuurbeheer door evidence based werken. www.secopini.nl, Odijk

0. Samenvatting

Beheerders en onderzoekers hebben beiden belang bij goed onderling contact om kennis uit te wisselen voor de onderbouwing van beheer- en inrichtingsmaatregelen. De huidige kennisinfrastructuur waarbinnen beheerders en onderzoekers elkaar ontmoeten, biedt daarvoor goede mogelijkheden.

inhoudsopgave

Minder dan de helft van maatregelen is naar de mening van beheerders en onderzoekers gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek. Expert judgment is de andere bron. Onderzoek en expert judgment leiden tot veralgemeniseerde kennis over de effectiviteit van maatregelen. De beheerder heeft behoefte aan vertaling van deze kennis naar de lokale situatie (maatwerk): elk terrein is anders. De veralgemeniseerde kennis moet geldig te maken zijn voor de lokale situatie hetgeen eisen stelt aan het onderliggend onderzoek.

Beheerders en onderzoekers zijn gebaat bij het formuleren van de eisen om kennis uit onderzoek 'maatwerkbestendig' te maken, als basis voor evidence based management. Aan de hand van deze eisen is toekomstig onderzoekontwerp meer beheerrelevant te maken en is de beheerrelevantie van bestaande kennis te betrekken bij onder meer veldbezoek en metastudies (voor bijvoorbeeld herstelstrategieën in de PAS). Vanuit beheerrelevantie is een onderscheid te maken in concluderend onderzoek, richtinggevend onderzoek en anekdotisch onderzoek, waarbij elk type onderzoek relevant is maar een andere bijdrage levert aan de onderbouwing van maatregelen.

Beheerders, onderzoekers en kenniscoördinatoren willen actief betrokken worden bij initiatieven om binnen de huidige kennisinfrastructuur de aanpak van evidence based werken te stimuleren. Voor dergelijke initiatieven zijn de gemeenschappelijke doelen en mogelijke werkwijzen geïnventariseerd voor het ontwikkelen van meer evidence based werken. Op basis daarvan is een strategie voorgesteld om maatwerk meer mogelijk te maken.

In opdracht van Vogelbescherming Nederland verkende Second Opinion (www.secopini.nl) als onafhankelijke partij de belangstelling voor een gezamenlijk initiatief voor het kwalificeren, borgen en delen van kennis over effectiviteit van inrichtings- en beheermaatregelen (Conservation Evidence) in het natuurbeheer bij acht beheerders, negen onderzoekers, vier kenniscoördinatoren en één provinciale medewerker. Op basis van de gesprekken (in periode december 2015 - april 2016) is een beeld ontwikkeld van de relatie tussen maatregelen en onderzoek en mogelijkheden die relatie te versterken.

Vogelbescherming Nederland komt op voor in het wild levende vogels en hun leefgebieden. Vogels, hun leefgebieden, natuurgebieden en agrarische gebieden zijn één op één met elkaar verbonden. Beheer en inrichting van natuurgebieden en agrarisch natuurbeheer dragen bij aan de doelstellingen van Vogelbescherming Nederland door natuur - in welke vorm dan ook - ruimte te bieden. Daarmee heeft Vogelbescherming Nederland een belang bij de onderbouwing van beheer- en inrichtingsmaatregelen, wat de motivatie is voor het faciliteren van deze verkenning.

1. Maatregelen in natuurbeheer vragen maatwerk

Kennis over de effectiviteit van beheer- en inrichtingsmaatregelen is essentieel voor beheer van natuur binnen én buiten beschermde gebieden. Versterking van die kennis kan bijdragen aan een snellere realisatie van doelen in het beheer en grotere kosteneffectiviteit. Bij beheerders, onderzoekers, kenniscoördinatoren en een provincie heeft Second Opinion in opdracht van Vogelbescherming Nederland verkend hoe in gezamenlijkheid een versterking zou kunnen plaatsvinden. Daarbij bleek het belang van de mogelijkheid om maatwerk te leveren: het direct uitwisselen van kennis die is toegesneden op de specifieke condities van het te beheren of in te richten gebied. Maatwerk werd gezet tegenover de algemene kennis zoals beschikbaar via algemene beschrijvingen van beheermaatregelen en (wetenschappelijke) publicaties.

Maatwerk door evidence based werken

Nog niet alle beheer- en inrichtingsmaatregelen zijn gebaseerd op wetenschappelijk gefundeerd onderzoek naar ingreep-effect relaties. Een deel van genomen maatregelen is gebaseerd op praktijkervaring en op bronnen die vaak wel kennis over natuurbeheermaatregelen opleveren maar niet specifiek zijn gericht op het wetenschappelijk vaststellen en onderbouwen van ingreep-effect relaties. Toepassing van bestaande kennis leidt vaak tot goede resultaten maar uitbreiding van het aandeel wetenschappelijk onderbouwde maatregelen leidt naar verwachting tot meer natuurrendement. Ook neemt de legitimering van genomen maatregelen toe.

Met meer aandacht voor de onderbouwing van maatregelen wordt het natuurbeheer meer evidence based. Wetenschappelijke onderbouwing van kennis is praktisch omdat daarmee maatwerk mogelijk wordt. Kennis is voor natuurbeheer pas bruikbaar als die toe te snijden is op de lokale situatie van de beheerder: maatwerk. De basis voor maatwerk ligt in algemeen geformuleerde beheer- en inrichtingsmaatregelen die veelal zijn ontwikkeld op basis van expert judgment, beheerervaring en onderzoekkennis. Zo zijn bijvoorbeeld maatwerkadviezen over verstuing in een duinlocatie gebaseerd op algemene inzichten in verstuing die zijn ontleend aan gericht verstuingsonderzoek en praktijkervaring met verstuingbeheer.

Maatwerk op basis van onderzoek en monitoring wordt beter mogelijk indien de gebruikte kennis aan specifieke eisen voldoet: het onderliggende onderzoek is in een habitat uitgevoerd dat overeenkomt met het maatwerkgebied of de specifieke condities in het onderzoeksgebied zijn zodanig omschreven dat die te relateren zijn aan de condities in het maatwerkgebied. De beheermaatregel is goed omschreven en het effect van de beheermaatregel dient in afdoende mate vast te staan: het effect is geen gevolg van toeval. De laatstgenoemde (en andere) eisen zijn te zien als een evidence based benadering. De algemene geldigheid van geformuleerde beheermaatregelen neemt door deze evidence based benadering toe waardoor maatwerk leveren eenvoudiger wordt.

Een efficiënte uitwisseling van kennis tussen onderzoekers en beheerders op basis van maatwerk draagt bij aan de doelen van beheerders én van onderzoekers. Gesprekken met onderzoekers en beheerders en onderzoekers laten de grote behoefte aan maatwerk zien én dat onderzoekers en beheerders daar samen aan willen werken. Dat gebeurt al op veel plaatsen met veel succes, denk aan het Kennisnetwerk Ontwikkeling en Beheer Natuurkwaliteit (OBN) voor herstelbeheer en de Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) voor waterkwaliteitsbeheer. Beheerders (de beslissers over beheermaatregelen en ecologisch adviseurs bij beheerorganisaties) en onderzoekers (uitvoerders van onderzoek en/of literatuurstudies, werkzaam bij onder meer kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties/soortenorganisaties of adviesbureaus) zoeken naar intensivering van onderlinge interactie om tot maatwerk te komen.

Kennisnetwerk

Een kennisnetwerk van betrokken partijen voor het bijeenbrengen, kwalificeren en delen van kennis over effectiviteit van inrichtings- en beheermaatregelen in het natuurbeheer kan evidence based werken en daarmee maatwerk dichterbij brengen. Een dergelijk kennisnetwerk kan op meerdere manieren bijdragen aan de doelstellingen en werkzaamheden van stakeholders in het natuurbeheer, zoals bewustwording van het belang van evidence based werken, betere uitwisseling van kennis en grotere efficiëntie in de uitvoering van het beheer.

Kader 1: Definitie van Evidence Based Management

De definitie en de ontwikkeling van evidence-based practice is gefundeerd in de medische wetenschappen en is daarna ook toegepast in andere disciplines (Dawes, 2005; Sackett, 1996). Werken met Evidence Based Management is een standaardonderdeel van de opleiding voor beroepen in de gezondheidszorg.

inhoudsopgave

In natuurbeheer zijn meerdere initiatieven voor Evidence Based Management ontwikkeld waaronder Environmental Conservation (conservationevidence.com; University of Cambridge) en Environmental Evidence (www.environmentalevidence.org en www.cebc.bangor.ac.uk; Bangor). Beide initiatieven publiceren systematische reviews over onder meer effectiviteit van beheer en beleid.

Een gangbare definitie van Evidence-based management is (Center for Evidence-Based Management, www.cebma.org):

"Evidence-based management gaat over het nemen van beslissingen door het gewetensvol, expliciet en oordeelkundig gebruik van de best beschikbare gegevens uit meerdere bronnen door ...

- vragen: het vertalen van een praktisch probleem of een probleem in een beantwoordbare vraag
- verzamelen: systematisch zoeken en ophalen van het bewijsmateriaal
- inschatten: kritisch beoordelen van de betrouwbaarheid en de relevantie van het bewijsmateriaal
- aggregeren: wegen en combineren van het bewijsmateriaal
- toepassen: het opnemen van de uitkomsten in het besluitvormingsproces
- evaluatie: het evalueren van de resultaten van de genomen beslissing

... om de kans op een goed genomen besluit te verhogen."

2. Belang van onderbouwing van maatregelen is groot; mogelijkheden zijn beperkt

Geïnterviewden hechten groot belang aan onderzoek en kennisuitwisseling voor de onderbouwing van maatregelen. Contact tussen beheerders (waaronder de ecologisch adviseurs en de beslissers over beheermaatregelen binnen de beheerorganisaties) en onderzoekers is van wederzijds belang en direct contact wordt als de meest wenselijke vorm van kennisuitwisseling gezien. Inzet van kennis moet intensiever vanwege het belang voor effectieve beheer- en inrichtingsmaatregelen. De dagelijkse prioriteiten liggen echter niet altijd bij kennisuitwisseling. Voor zowel beheerders als onderzoekers is de vraag hoe binnen de dagelijkse prioriteiten kennis voldoende in te zetten is.

inhoudsopgave

2.1 Kennisuitwisseling wezenlijk voor beheerder en onderzoeker

De geïnterviewde beheerders en onderzoekers vinden een wetenschappelijke onderbouwing van maatregelen belangrijk. In één adem wordt het belang van een goede doorstroming van die kennis genoemd. Initiatieven die de wetenschappelijke onderbouwing en doorstroming van kennis stimuleren staan hoog aangeschreven, waaronder OBN, STOWA, veldwerkplaatsen, De Levende Natuur en Vakblad Natuur Bos Landschap. De behoefte aan kennis is groter dan het aanbod en dynamisch van aard. In het natuurbeheer doen zich steeds nieuwe inhoudelijke discussies voor. Natuur verandert continu wat kan vragen om vernieuwing van het beheer en van onderzoek en monitoring. Ook komen in het werkveld nieuwe mensen werken met nieuwe vragen.

De doorstroming van kennis blijkt beperkter dan gewenst. De ecologen bij beheerders die direct betrokken zijn bij initiatieven voor kennisdoorstroming - zoals via lidmaatschap van een Deskundigen Team van OBN - hebben goede toegang tot de kennis die daar beschikbaar komt en tot de bij OBN betrokken onderzoekers. Ecologen zonder een dergelijke directe verbinding ervaren al snel een grote afstand tot kennis en hebben minder de contacten met onderzoekers. Het aantal structurele initiatieven voor kennisdoorstroming is beperkt en ook succesvolle initiatieven hebben moeite zich te handhaven, zoals de Kenniskring weidevogels en het vroegere 'duinbeheerdersoverleg'. Cursussen, symposia en veldwerkplaatsen vormen 'ad hoc' contactmomenten. Dit geldt voor zowel het beheer van natuurterreinen als voor het agrarisch natuurbeheer. Kennisdoorstroming, overigens ook tussen collega's binnen dezelfde beheersorganisatie, stagneert al snel door praktische en begrijpelijke oorzaken als geld- en tijdgebrek.

Contact is wederzijds belang

Contacten tussen beheerders en onderzoekers worden wederzijds als noodzakelijk en als inspirerend ervaren. Het levert de beheerder noodzakelijke informatie op voor formele beheerplannen en voor de dagelijkse besluiten in het beheer. Zijn praktijkervaring komt in discussie en wordt verrijkt. Ideeën worden aangereikt; discussie met inhoudelijk specialisten met een eigen blik op beheer wordt mogelijk.

Contacten leveren de onderzoeker toetsing van de eigen kennis op, inspiratie voor onderzoeksvragen en een maatschappelijke toepassing van zijn kennis. Toepassing is ook van (toenemend) belang voor het verkrijgen van onderzoeksgeld: fondsen van NWO en ERC en ook visitatiecommissies bijvoorbeeld hanteren 'outreach' als één van de beoordelingscriteria. Het belang van outreach is in de afgelopen jaren sterk toegenomen. Ook zijn contacten met de ecologisch adviseurs en de beslissers over beheermaatregelen binnen de beheerorganisaties motiverend voor startende onderzoekers die daardoor de maatschappelijke relevantie van hun onderzoek ervaren. Discussie is nodig om de doorvertaling van onderzoek naar beheer te maximaliseren. Onderzoek is al snel relevant voor beheer maar onderzoekers ervaren een gebrek aan vragen van de kant van beheerders.

Direct contact is de meest wenselijke vorm van kennisoverdracht

Beheerders en onderzoekers ervaren direct contact als de meest effectieve vorm van kennisoverdracht. Het lezen van artikelen is veel minder effectief, zeker waar het gaat om wetenschappelijke artikelen. Engelstaligheid en uitgebreidheid van rapporten blijken een drempel voor de boswachter die vaak de feitelijke beheerbeslissingen neemt. Ook zijn Engelstalige wetenschappelijke artikelen alleen tegen hoge kosten beschikbaar en veel beheerorganisaties hebben dan ook weinig of geen abonnementen. Minder dan vier procent van negentienduizend gepubliceerde artikelen in de belangrijkste tijdschriften voor natuurbeheer zijn vrij toegankelijk (J. Hopkins, N.Ockendon & W.J. Sutherland, 2015). Veel kennis in de vorm van Engelstalige artikelen blijft

ongebruikt. Nederlandstalige tijdschriften (De Levende natuur, Vakblad Natuur Bos Landschap) worden intensief gebruikt, evenals 'grijze literatuur' en tussen beheerders uitgewisselde kopieën van sleutelartikelen. Het meer informele kenniscircuit blijkt belangrijk. Individueel achter het bureau kennis moeten halen en interpreteren is minder effectief dan in gezamenlijk verband kennis halen en brengen.

inhoudsopgave

Publicaties over onderzoek en over beheermaatregelen, zoals op Portaal Natuur en Landschap, geven vaak veralgemeniseerde adviezen voor inrichting en beheer. De beschrijvingen van beheermaatregelen op basis van onderzoek en praktijkervaring zijn veralgemeniseerd om voor meerdere beheerders relevant te zijn. Ook veralgemeniseren onderzoekers hun resultaten om te voldoen aan publicatie-eisen van 'high impact' tijdschriften. Publicaties bieden daarmee nauwelijks of geen maatwerk aan de beheerder: de cruciale interpretatieslag naar het eigen terrein dient nog plaats te vinden.

Ook 'formeel goedgekeurd' maatregelen, bijvoorbeeld in het kader van de vroegere regeling voor Effectgerichte maatregelen, leveren in de praktijk discussie op over de vraag of de maatregel in een specifiek gebied wel zou werken. Tussen ecologen is zelden volledige consensus over de algemene geldigheid, steeds is interpretatie nodig.

2.2 Huidige inzet van kennis beperkt

De schattingen over het aandeel beheermaatregelen dat door wetenschappelijk onderzoek is onderbouwd, variëren maar komt bij geen enkele geïnterviewde uit boven de 50%. De schattingen variëren van 10 tot 30% bij onderzoekers tot 20 tot 50% bij beheerders. Dit geldt ook voor de maatregelen die onderdeel zijn van de Subsidiestelsel Natuur en Landschap voor (agrarisch) natuurbeheer. Het is een breder verschijnsel: literatuuronderzoekers zijn ervan overtuigd dat de bewijsvoering voor de effectiviteit van beheermaatregelen die gericht zijn op bescherming ontoereikend is, ook bij maatregelen die al lang worden toegepast (J. Hopkins, N. Ockendon & W.J. Sutherland, 2015). Ook maatregelen die als 'goed onderbouwd' te boek staan, kunnen aan onderbouwing verliezen doordat de algemene condities waaronder onderzoek en succesvolle toepassing plaatsvonden veranderen. Nieuwe condities door klimaatverandering veranderen relaties tussen onderdelen van ecosystemen. De behoefte aan kennis is buiten kijf. Een overzicht van kennislacunes voor maatregelen voor herstel en beheer van natuurgebieden en voor soortgericht beheer staat in onder meer de kennisagenda van het OBN (VBNE, 2014).

De aandacht voor kennis lijkt terug te lopen. Bij de vroegere subsidieverlening in het kader van Effectgerichte Maatregelen (EGM; zie kader 2), gestopt in 2009, was de wetenschappelijke onderbouwing van de maatregelen een criterium bij subsidietoekenning: de werking van de te subsidiëren maatregel diende aangetoond te zijn, dan wel zeer aannemelijk te zijn of goed gevolgd te worden door onderzoek. De toekenning van gelden werd daarop gebaseerd. De huidige vergelijkbare subsidieverlening voor maatregelen in het kader van de PAS laat deze koppeling achterwege.

2.3 Belang van onderbouwing groot

De effectiviteit van maatregelen vraagt aandacht vanwege schaarste aan financiële middelen voor het beheer. Subsidies voor beheer zijn lager dan de kostprijs van beheer; andere inkomstenbronnen zijn relatief schaars. De besteding van de wél beschikbare publieke - én particuliere middelen dient in toenemende mate verantwoord te worden: wordt het geld effectief besteed? Met de maatregelen voor regulier beheer en voor herstelbeheer binnen de herstelstrategieën van de PAS zijn grote uitgaven gemoeid. De rijksoverheid, de provincies en de Europese Unie besteden in Nederland jaarlijks minstens 415 miljoen euro aan maatregelen voor aankoop, inrichting, maatregelen voor beheer en herstel van natuurgebieden (Natuurpact), de waterschappen besteden het dubbele aan watersysteembeheer (UvW, 2014)

De juridificering van het natuurbeheer in het kader van het Programma Aanpak Stikstof (PAS) vraagt goede onderbouwing van genomen maatregelen. Overheden dienen hun maatregelen in economisch kader te kunnen verantwoorden.

Verantwoording wordt ook gevraagd in termen van gerealiseerde biodiversiteit. Het agrarisch natuurbeheer staat onder druk door achterblijvende of zelfs uitblijvende resultaten; de nieuwe aanpak

met coöperatieven zal naar verwachting resultaat moeten boeken wil agrarisch natuurbeheer maatschappelijk bestaansrecht houden. Voor het beheer van natuurterreinen is, zeker op termijn, ook een kritische opstelling vanuit de maatschappij te verwachten als resultaten achter zouden blijven, bijvoorbeeld in PAS-situaties.

Ook vanuit de doelstellingen van het natuurbeheer is het belang van goede onderbouwing en toepassing van maatregelen van belang: biodiversiteit vraagt nog steeds onze zorg.

inhoudsopgave

Kader 2: De Regeling Effectgerichte Maatregelen

De **Regeling Effectgerichte Maatregelen** maakte op basis van kennisonderbouwing onderscheid in drie soorten maatregelen:

1. reguliere maatregelen
2. proefmaatregelen
3. experimentele maatregelen

De onderbouwing was maatgevend voor de subsidieverlening. Onvoldoend onderbouwde motivering kon leiden tot afwijzing. De deugdelijkheid van de gehanteerde argumenten werd getoetst bij de adviescommissie EGM of bij de Deskundigen Teams van OBN. Voor monitoring en onderzoek werd 5% van het totale budget gereserveerd om de onderbouwing van de maatregelen te verbeteren / de status van de maatregelen te verhogen van experimenteel en proef naar regulier, wat een effectieve werkwijze bleek (zie Directie Kennis, 2007).

Reguliere maatregelen zijn maatregelen, waarvan inmiddels uit onderzoek is gebleken, dat ze enerzijds effectief zijn in de bestrijding van een of meerdere VER-thema's en dat ze tevens nauwelijks of geen ongewenste neveneffecten hebben.

Voor subsidie kwamen in aanmerking de grote terreinbeherende organisaties (Natuurmonumenten, de Landschappen, Unie van Bosgroepen) en particuliere eigenaren.

Proefmaatregelen zijn maatregelen waarvan nog niet zeker is dat ze de VER - thema's effectief bestrijden, en/of maatregelen waarvan nog niet duidelijk is of er risico's aan kleven. Wel zijn er (sterke) aanwijzingen, dat de maatregel netto positief zal werken.

Vanwege het complexere karakter van deze maatregelen en de mogelijke risico's, die er aan verbonden kunnen zijn, werd subsidie voor proefprojecten in principe uitsluitend verleend aan de grote terreinbeherende organisaties (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de Landschappen, Unie van Bosgroepen).

Experimentele maatregelen zijn nieuwe maatregelen, waarvan nog niet eerder op praktijkschaal is uitgetest of ze enerzijds effectief zijn en anderzijds of ze geen ongewenste neveneffecten opleveren. In tegenstelling tot de proefprojecten is dan ook nog niet bekend of de maatregel netto positief zal werken. Experimentele maatregelen werden bedacht door een Deskundigenteam, maar eventueel ook door terreineigenaren/beheerders. Experimentele maatregelen waren alleen subsidiabel indien zij pasten binnen onderzoek dat door Deskundigenteams werd begeleid. Dit betekent dat subsidie voor de uitvoering van experimentele maatregelen alleen door beheerders kon worden aangevraagd wanneer de betreffende experimentele project (de betreffende maatregel op een bepaald terrein) was voorzien van een positief advies heeft van het betreffende deskundigenteam. In principe konden experimentele maatregelen zowel op terreinen van grote terreinbeherende organisaties (Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de Landschappen, Unie van Bosgroepen) als op terreinen van particulieren worden uitgetest door een Deskundigenteam.

Bron: Handleiding Subsidie Effectgerichte Maatregelen (Expertisecentrum LNV, 2004)

2.4 Onderbouwing van beheermaatregelen niet altijd dagelijkse prioriteit

Kennis is één van de vele factoren die de keuze van maatregelen bepalen. De relatie met de pachter, de kosten van maatregelen, besteding van het budget voor het eind van het jaar zijn soms belangrijker dan de zekerheid dat een maatregel het gewenste effect oplevert. Minder goed onderbouwde maatregelen kunnen dan in het beheer de voorkeur krijgen, of de toepassing van op zich goede maatregelen maar op het verkeerde moment, zoals het opzetten van de waterstand tijdens de winterslaap van reptielen.

Aanpassing van beheer door andere of nieuw ontwikkelde maatregelen te nemen, vergt een investering in tijd en geld die moet concurreren met andere taken van een beheerder. De vertaling van onderzoek en algemene beheermaatregelen naar het eigen terrein kost energie, ook omdat het vaak vraagt om een keuze tussen verschillende opvattingen bij onderzoekers en collega-beheerders. Ecologen zijn het niet zelden oneens over effecten van maatregelen. De beheerder zal zich dan sterk moeten verdiepen in de argumenten van ecologen om een keuze te kunnen maken, waarbij tijd en

specifieke deskundigheid vaak beperkend zijn. Bij een grote diversiteit aan inzichten is het bestaande beheer al snel goed te motiveren, en ontbreekt de urgentie om zich te verdiepen in de nieuwste inzichten. Ook al omdat in de standaardkostprijs voor het beheer kennisvergaring niet is opgenomen.

Achterblijvend resultaat van toegepaste maatregelen is in de dagelijkse praktijk niet altijd reden om aanpassing van maatregelen te verkennen. Een dergelijke verkenning kan leiden tot de erkenning dat meer onderzoek en/of duurdere maatregelen nodig zijn. Daarmee wordt het gevoerde beheer expliciet als niet-optimaal gemarkeerd. Uit communicatie-overwegingen heeft dat niet altijd de voorkeur, zeker niet als het beheer moet worden doorgezet bij gebrek aan middelen voor aanpassing. En als in het agrarisch natuurbeheer betere maatregelen, zoals het opzetten van de waterstand, haaks staan op de reguliere bedrijfsvoering kan uit strategische overwegingen zelfs ontkenning van beschikbare onderzoeksresultaten optreden. Schaarste aan middelen leidt er ook toe dat onderzoeksvragen over maatregelen niet worden geformuleerd: beantwoording is toch niet mogelijk.

In de dagelijkse praktijk is de administratieve verantwoording van groot belang. De urgentie om te voldoen aan administratieve verplichtingen (aansluiten bij maatregelen uit het SNL-pakket; monitoring richten op administratieve vereisten) lijkt groter te worden dan de behoefte aan innovatief beheer en verklarende monitoring. Afwijken van standaarden in het agrarisch natuurbeheer leidt tot een motivatie-verplichting, wat extra energie kost.

Onderzoekers

Ook voor de onderzoeker liggen de dagelijkse prioriteiten vaak elders. Onderzoekers publiceren bij voorkeur in 'high impact' tijdschriften door de waarde daarvan voor hun cv en hun onderzoeksgroep. Nederlandstalige artikelen in goed toegankelijke tijdschriften hebben die waarde niet zodat daar in de dagelijkse praktijk minder of niet in wordt geïnvesteerd.

In onderzoeksprojecten is vaak geen capaciteit beschikbaar voor communicatie over het onderzoek. Opdrachtgevers hechten daar alleen waarde aan bij onderzoek over projecten waarbij de communicatie bijdraagt aan realisatie van die projecten. Dagelijkse prioriteiten van opdrachtgever liggen bij eigen toepassing van de resultaten. Veel algemeen toepasbaar onderzoek ontbeert een dergelijk concreet doel. In de dagelijkse praktijk investeren onderzoekers dan in hun 'vrije tijd' in communicatie via lezingen, artikelen in tijdschriften en terreinbezoek. Naar schatting besteden adviesbureaus ongefinancierd zo'n 5% van hun capaciteit aan kennisoverdracht.

Opdrachtgevers van algemeen toepasbaar onderzoek zien communicatie over het onderzoek vaak niet als onderdeel van de kwaliteit van het onderzoek. Offertes inclusief communicatie zijn niet concurrerend met offertes zonder communicatie, en leiden niet tot opdrachtverlening.

Voor zowel beheerders als onderzoekers is de vraag hoe binnen die dagelijkse prioriteiten kennis voldoende aandacht kan (blijven) krijgen.

3. Strategie voor meer maatwerk

Maatwerk is dé manier om de goede maatregelen te kunnen nemen. Het krijgen en geven van maatwerk blijkt in de dagelijkse praktijk problematisch. Zowel beheerders als onderzoekers ervaren druk om weg te komen van maatwerk: geen tijd, geen geld. De druk zelf is niet (eenvoudig) weg te nemen. De te volgen strategie om ondanks die bestaande druk beter maatwerk te bereiken, kan bestaan uit drie elkaar aanvullende wegen:

- in de eerste stappen van de keten 'onderzoek - publicaties - algemene adviezen - maatwerk' explicieter anticiperen op gebruik van de onderzoekkennis voor maatwerk;
- binnen de kennisinfrastructuur focus op maatwerk aanbrenge;
- voorwaartse toepassing: actuele ontwikkelingen benutten om maatwerk mogelijk te maken.

3.1 Maatwerk mogelijk maken door een beheerrelevante classificatie van onderzoek

Onderzoek en monitoring zijn bruikbaar voor maatwerk als de verkregen kennis vertaalbaar is naar het gebied waarvoor maatwerk gevraagd wordt. Maatwerkbestedende kennis is voldoende betrouwbaar, voldoende relevant én interpreteerbaar om maatwerk mogelijk te maken.

Daarvoor mogen bijvoorbeeld gevonden relaties tussen genomen maatregelen en behaalde resultaten niet afhankelijk zijn van toeval (betrouwbaarheid van het onderzoek). Ook dienen geen significante verschillen tussen het onderzoeksgebied en het 'maatwerk-gebied' te bestaan (relevantie van het onderzoek) of dienen aanwezige verschillen zodanig bekend te zijn dat het effect van die verschillen op de geldigheid van de onderzoeksresultaten te bepalen is (interpreteerbaarheid van het onderzoek). Maar ook onderzoek en monitoring die niet aan deze eisen voldoen, kunnen van belang zijn voor het bepalen van maatregelen. Daarbij zijn echter de onzekerheden groter.

Maatwerk wordt mogelijk gemaakt als van het gebruikte onderzoek bekend is met welke zekerheid de onderzoeksresultaten relevant zijn voor het beheer. Dat vraagt een eenduidige visie op de kenmerken van onderzoek die Maatwerkbestedende kennis leveren voor het beheer.

Een dergelijke visie kan resulteren in een classificatie van onderzoek (en monitoring) in relatie tot de bruikbaarheid voor het onderbouwen van maatregelen. Een mogelijk beheerrelevante classificatie is:

- concluderend onderzoek. Concluderend onderzoek vormt een zekere basis voor maatregelen: zeker of zeer aannemelijk bewijs voor effectiviteit van maatregelen
- richtinggevend onderzoek. Richtinggevend onderzoek biedt mogelijkheden als basis voor maatregelen maar met grote onzekerheden: aanwijzingen voor effectiviteit van maatregelen aanwezig maar (nog) niet aangetoond
- anekdotisch onderzoek. Anekdotisch onderzoek geeft geen basis voor maatregelen maar is wel stof voor discussie over maatregelen: geen enkele zekerheid over effectiviteit van maatregelen maar eventueel wel aanleiding voor (agendering van) nader onderzoek over effectiviteit van maatregelen.

Gebruik van een dergelijke (nog nader te protocolleren) Classificatie Beheerrelevantie in elk stadium van de kennisketen draagt bij aan een efficiëntere kennisoverdracht naar maatwerk.

De behoefte aan een visie op de beheerrelevantie van onderzoek kwam ook naar voren bij de evaluatie van de rol van kennis in de EGM-regeling die is gericht op herstelmaatregelen. De Regeling maakt onderscheid tussen experimentele maatregel – proefmaatregel – reguliere maatregel, vastgelegd in de zogenaamde 'statustabel'. Bij de evaluatie is gesteld: 'Het is vanuit de toepassing van de EGM-regeling gewenst dat de statusbepaling van herstelmaatregelen door de deskundigenteams zoveel mogelijk transparant, uniform en op grond van expliciete inhoudelijke criteria plaatsvindt' (Directie Kennis, 2007).

Voor de uitwerking van deze strategielijn is onder meer voort te bouwen op bestaande inzichten over geldigheid van onderzoeksresultaten. Deze zijn bijvoorbeeld ontwikkeld bij het opzetten van een methodologie voor het uitvoeren van metastudies (Collaboration for Environmental Evidence, 2013).

3.2 Binnen de kennisinfrastructuur focus op maatwerk aanbrengen

Binnen de huidige kennisinfrastructuur wordt via onder meer ééndagsadviezen van OBN en veldwerkplaatsen van VNBE ervaring opgedaan met de vertaling van algemene beheermaatregelen naar maatwerk. De ervaringen met deze vertaalslag en de rol van evidence based werken daarbij blijven voornamelijk beperkt tot de direct betrokkenen. Ook ervaring bij metastudies (voor bijvoorbeeld PAS-herstelstrategieën en beheer van aquatische systemen) met de beoordeling van bruikbaarheid van beschikbare onderzoekkennis en de daarop gebaseerde selectie blijft veelal beperkt tot direct betrokkenen. Voor het uitwisselen van deze ervaringen is geen structurele voorziening.

inhoudsopgave

Door in het huidige kennisnetwerk structurele aandacht te geven aan maatwerk en evidence based werken, wordt uitwisseling van ervaring en verdere ontwikkeling van de werkwijzen beter mogelijk. Voor de uitwerking van deze strategielijn is voort te bouwen op voorkeuren van geïnterviewden voor activiteiten en te bereiken doelen bij een dergelijke structurele voorziening.

3.3 Voorwaartse toepassing van evidence based werken

De focus op maatwerk en daaraan gekoppeld evidence based werken leiden niet automatisch tot de noodzaak van een systematische revisie van onderliggende kennis die nu gebruikt is voor bestaande maatregelen. Een retrospectief onderzoek in de vorm van een screening in hoeverre huidige maatregelen zijn gebaseerd op concluderend, richtinggevend onderzoek dan wel anekdotisch onderzoek vergt een te grote en ongerichte inspanning. Het is efficiënter om bij komende, al voorgenomen activiteiten die gericht zijn op het ontwikkelen of evalueren van maatregelen, de focus op maatwerk te hanteren. Daarbij komen bestaande maatregelen in de vorm waarin die voor de nieuwe activiteiten relevant zijn, vanzelf aan de orde.

Daarvoor 'bruikbare' nieuwe activiteiten (waarvoor nu de voorbereidingen veelal gaande zijn) komen voort uit komende ontwikkelingen in verschillende werkvelden waaronder OBN (vernieuwde opdrachtformulering), STOWA (feuilleton watersystemen), VBNE ('Plein van de kennis'), de PAS (actualiseren herstelstrategieën), opname van beheeradviezen op Portaal Natuur en Landschap, de KRW (herziening Stroomgebiedbeheerplannen) en hercertificeringstrajecten in het kader van SNL. Door Maatwerkbesteding kennis in samenhang met activiteiten uit meerdere werkvelden te zien, ontstaat 'massa' (mensen en geld) en ontstaan mogelijkheden werkveldoverstijgend van elkaar te leren.

Voor de uitwerking van deze strategielijn is onder meer voort te bouwen op het belang die de geïnterviewden hechten aan goede onderbouwing van maatregelen en hun belangstelling voor de thematiek.

4. Doelen voor de strategie voor meer maatwerk

De doelen voor de strategie zijn:

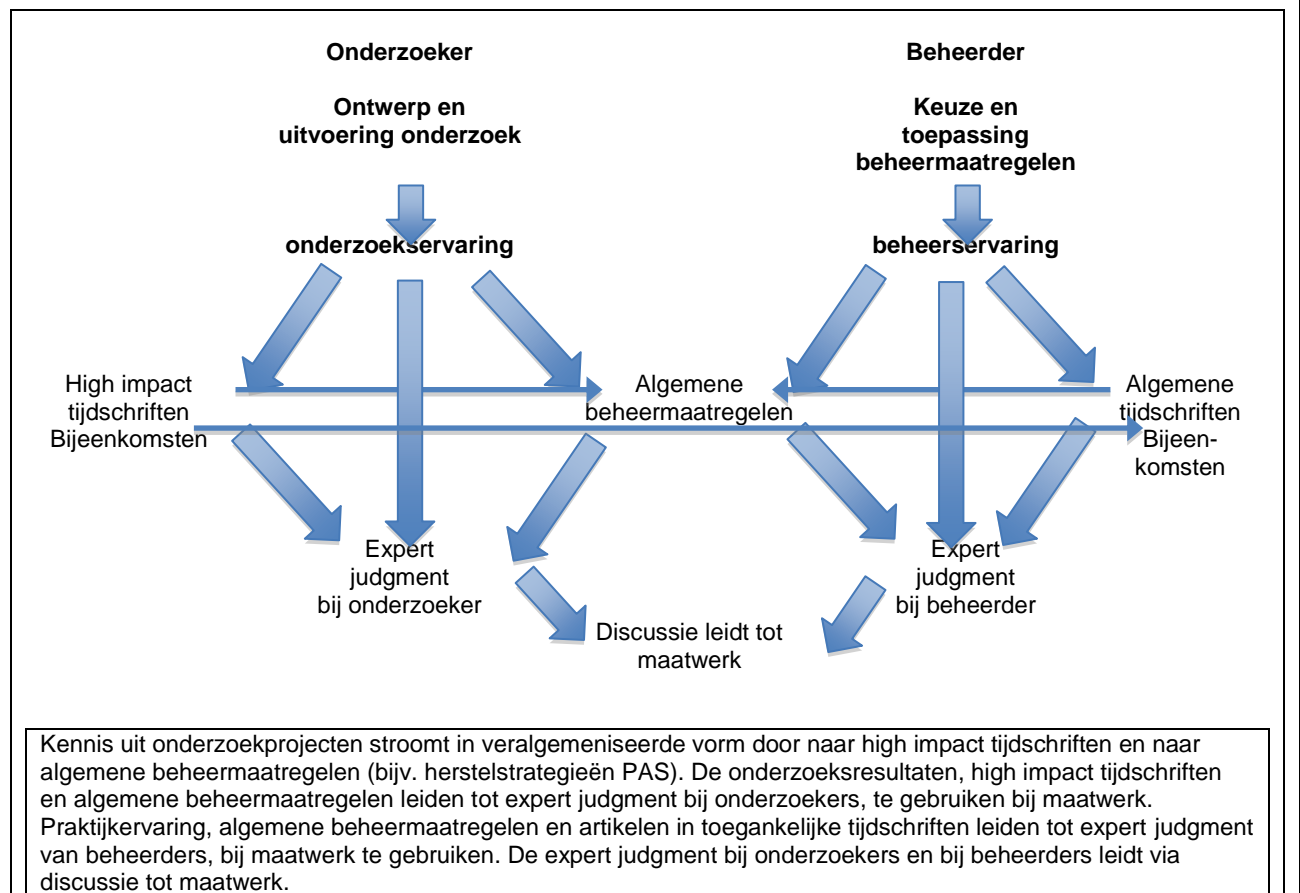
- maatwerk mogelijk maken door de relevantie van onderzoek voor beheer zichtbaar te maken;
- kennisoverdracht intensiveren door een kennisnetwerk gericht op maatwerk te vormen en
- voorwaartse toepassing door maatwerkbestedende kennis te ontwikkelen bij toekomstige activiteiten.

inhoudsopgave

De doelen voor de strategie moeten bereikt worden in de context van de kennisdoorstroming van onderzoek naar maatwerk (zie kader 3).

Kader 3: Kennisdoorstroming naar maatwerk

Overdracht van kennis uit onderzoek en beheer naar maatwerk loopt langs meerdere wegen (zie figuur). In elke stap is aandacht nodig voor de relevantie van de kennis voor het beheer om tot maatwerk te kunnen komen.

4.1 Relevantie van onderzoek voor beheer zichtbaar maken

Voor beschrijvend onderzoek, experimenteel onderzoek en monitoring biedt de wetenschappelijke methode, als onderdeel van evidence based werken, de beste garantie op uitkomsten die niet door toeval worden bepaald. De wetenschappelijke methode stelt afhankelijk van het type onderzoek eisen aan de opzet en verantwoording van het onderzoek. Deze eisen maken een verantwoorde analyse van waarnemingen mogelijk. Voorbeelden van dergelijke eisen bij monitoring zijn de beschikbaarheid van gebieden met en zonder ingreep, kennis van de nulsituatie voorafgaand aan de ingreep en zodanige aantallen waarnemingen dat een statistische onderbouwing van uitspraken mogelijk wordt.

Bij veldonderzoek is een eis dat de relevante (gebieds)condities beschreven zijn, de daarbij gemaakte keuzen gemotiveerd worden en dat de uitgevoerde extrapolatie cq. veralgemenisering op navolgbare wijze verantwoord is. De bruikbaarheid van kennis voor maatwerk wordt immers bepaald door de vergelijkbaarheid van het onderzoekgebied met het maatwerkgebied, of de mogelijkheden om te begrijpen hoe bestaande verschillen kunnen de doorwerking in de effectiviteit van de maatregelen.

Dat stelt eisen aan het onderzoek (o.m. welke kenmerken van de habitat in het onderzoek betrokken zijn) en aan de rapportage over het onderzoek (o.m. navolgbaarheid, verantwoording van gemaakte keuzen en discussie over de hardheid van de resultaten).

Onderzoekers kennen de wetenschappelijke methode en beheerders kennen de knelpunten bij het vervullen van daaruit voortkomende eisen in onderzoek naar beheermaatregelen. Niet altijd kan aan de eisen worden voldaan, bijvoorbeeld omdat vergelijkbare gebieden met en zonder ingreep niet beschikbaar zijn.

Kenmerken van onderzoek

Beheerders en onderzoekers kunnen in samenspraak de kenmerken bepalen van concluderend onderzoek, richtinggevend onderzoek en anekdotisch onderzoek. Beheerders kunnen aangeven aan welke eisen onderzoek en monitoring moeten voldoen om relevant te zijn voor het beheer; onderzoekers kunnen de eisen voor verantwoorde onderbouwing van onderzoeksuitspraken formuleren. De gezamenlijk vast te stellen kenmerken (en voor concluderend onderzoek eventueel vorm te geven als onderzoeksprotocol) zijn te gebruiken in verschillende stadia van de kennisketen waaronder:

- bij het formuleren van de vraagstelling voor onderzoek: wil de opdrachtgever conclusies of richting ontlenen aan het onderzoek
- bij de opzet van onderzoek: wordt bij onderzoek voldaan aan de vereisten voor concluderend onderzoek of is te motiveren waarom dat niet mogelijk is (geen geld, geen referentiegebieden)
- bij de publicatie van onderzoek: de auteur of redactie van het tijdschrift kan in een (gestandaardiseerde) toelichting op het geplaatste artikel aangeven in welke categorie het onderzoek valt, en daarmee ook de direct betekenis voor beheermaatregelen aangeven
- bij onderzoeksrapporten van adviesbureaus: de auteur kan (gestandaardiseerd) aangeven in welke categorie het onderzoek valt, en daarmee de direct betekenis voor beheermaatregelen aangeven
- bij metastudies: indelen van geselecteerde te analyseren publicaties naar concluderend, richtinggevend en anekdotisch onderzoek en daarmee de uitgevoerde weging van de onderzoeken naar hun beheerrelevantie bij het opstellen van de metastudie navolgbaar maken ('gestructureerde metastudie')
- bij het gebruik van onderzoek of publicaties voor maatwerk: welk gewicht kan aan de beschikbare kennis worden toegekend?
- bij de discussie tussen ecologen over maatregelen: waarop zijn de argumenten in de discussie gebaseerd?
- bij het beoordelen door opdrachtgevers van opgeleverd onderzoek: voldoet de uitvoering van het onderzoek aan de eisen en is het onderzoek voor maatwerk te gebruiken?

Bij het opstellen van de kenmerken en daarmee de criteria voor een Classificatie Beheerrelevantie is gebruik te maken van bestaande ervaring van onder meer:

- onderzoekers en beheerders die samen onderzoek gebruiken om tot maatwerk te komen
- redacties van tijdschriften die de wetenschappelijke kwaliteit van onderzoek en publicaties beoordelen
- Deskundigen Teams van OBN die prestatieverklaringen voor uitgevoerd onderzoek geven
- soortenorganisaties en andere gebruikers van onderzoek
- financiers van wetenschappelijk onderzoek die subsidieaanvragen op kansrijkdom beoordelen

Kader 4: Te ontwikkelen begrippen		
Begrip	Definitie	Benodigde actie
Maatwerkbestendige kennis	Kennis die bruikbaar is voor maatwerk	Formuleren van criteria
Classificatie Beheerrelevantie	Indeling van onderzoek op basis van de relevantie van onderzoekprojecten voor Maatwerkbestendige kennis	Toepassen van criteria op projecten, leidend tot classificatie: concluderend, richtinggevend of anekdotisch onderzoek
Gestructureerde metastudies	Op systematische en navolgbare wijze onderzoek en andere bronnen van kennis verzamelen en beoordelen op bruikbaarheid en vervolgens samenvatten	Opstellen van een gestructureerde werkwijze voor het uitvoeren van metastudies

4.2 Een kennisnetwerk voor maatwerk opzetten

Het bestaande kennisnetwerk in Nederland, met OBN en STOWA als zwaartepunten naast de vele andere structurele én ad hoc contactpunten tussen stakeholders, biedt de infrastructuur voor activiteiten die de focus op maatwerk richten. De geïnterviewde beheerders (acht), onderzoekers (negen), kenniscoördinatoren (vier) en provinciale medewerker (één) staan positief tegenover gezamenlijke activiteiten en willen bij een eventuele opzet betrokken worden.

De geïnterviewden is gevraagd naar hun specifieke wensen ten aanzien van een kennisnetwerk dat gericht is op versterking van de onderbouwing van beheer- en inrichtingsmaatregelen (voor onderhoud en voor herstel) en dat deel uitmaakt van bestaande kennisnetwerken in Nederland. De gebleken gemeenschappelijkheid van wensen van beheerders, onderzoekers en kenniscoördinatoren is een goede basis voor gemeenschappelijke activiteiten binnen een kennisnetwerk. De gemeenschappelijke wensen zijn hieronder opgenomen.

Kennisnetwerk

Minimaal de helft van zowel beheerders, onderzoekers als coördinatoren heeft aangegeven gezamenlijk verder na te willen denken over een kennisnetwerk/activiteiten voor

- vertaling van onderzoeksresultaten naar toepassing in het beheer (alle beheerders en alle onderzoekers, twee van de vier kenniscoördinatoren)
- evaluatie van toepassing van onderzoeksresultaten in het beheer (zes van de acht beheerders, zes van de acht onderzoekers, twee van de vier kenniscoördinatoren)
- kwaliteitsborging van rapportage van onderzoeksresultaten (vijf van de acht beheerders, vijf van de acht onderzoekers, twee kenniscoördinatoren)

Als werkwijze ziet men mogelijkheden voor een kennisnetwerk dat zelf protocollen ontwikkelt om kwaliteit vast te stellen en daarmee de kwaliteit beoordeelt van rapportages van onderzoeksresultaten op basis van peer review. Als werkvorm ligt een sterke voorkeur bij een niet-hiërarchische netwerk van medewerkers van stakeholders.

Als gemeenschappelijke doelen zien de geïnterviewden:

1. bewustwording van het belang van kwalitatief geborgde kennis als uitgangspunt voor terreinbeheer
2. stimulering van ecologisch en maatschappelijk kosten-effectief/effectiever terreinbeheer
3. ondersteuning van keuzen van beheerdoelen in relatie tot maatschappelijke doelen, effectieve ecologische haalbaarheid en beschikbare middelen
4. verbeterde onderbouwing van wensen en argumenten van stakeholders in overleggen over natuurbeleid en natuurfinanciering
5. vergroting van beschikbaarheid en toegankelijkheid van beheerkennis voor medewerkers van stakeholders
6. signaleren van goed onderbouwde leemten in kennis voor aansturing van onderzoek

Als belangrijkste ambitieniveau voor het netwerk worden uitvoeringsgerichte partijen ('uitvoerende terreinbeheerders op de werkvloer' en 'beleidsmakende overheden') gezien, en niet bijvoorbeeld Provinciale Staten, Tweede Kamer of de maatschappij als geheel.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de taken van een kennisnetwerk waarvoor minimaal de helft van de geïnterviewde beheerders, onderzoekers en kenniscoördinatoren belangstelling heeft. [In de tabel zijn ook wensen weergegeven die beheerders met vooral kenniscoördinatoren en minder met onderzoekers delen. Dit biedt de basis voor een kennisnetwerk/activiteiten waarin vooral beheerders en kenniscoördinatoren willen participeren. Deze wensen zijn cursief weergegeven.]

Een overzicht van meer mogelijke taken en de belangstelling daarvoor is opgenomen in bijlage 2.

	B: beheerders	O: onderzoekers	C: kenniscoördinatoren			
Functies van het kennisnetwerk						
				B	O	C
1.	Bewustwording van het belang van kwalitatief geborgde kennis als uitgangspunt voor terreinbeheer.	x	x	x		
2.	Stimulering van ecologisch en maatschappelijk kosten-effectief/effectiever terreinbeheer.	x	x	x		
4.	Ondersteuning van keuzen van beheerdoelen in relatie tot maatschappelijke doelen, effectieve ecologische haalbaarheid en beschikbare middelen.	x	x	x		
5.	Verbeterde onderbouwing van wensen en argumenten van stakeholders in overleggen over natuurbeleid en natuurfinanciering.	x	x	x		
7.	Vergroting van beschikbaarheid en toegankelijkheid van beheerkennis voor medewerkers van stakeholders.	x	x	x		
13.	Signaleren van goed onderbouwde leemten in kennis voor aansturing van onderzoek.	x	x	x		
3.	<i>Efficiencywinst (ecologisch & bedrijfsmatig) bij doelrealisatie door alle betrokken stakeholders</i>	x				x
10.	<i>Uitwisselen van ervaringen / delen van kennis tussen gebruikers</i>	x				x
12.	<i>Beschikbaarheid van geborgde kennis over ingreep-effectrelaties voor de beoordeling van 'passende beoordelingen' en beoordelingen van ontheffingaanvragen.</i>	x				x
14.	<i>Snellere en bredere benutting van nieuwe tools voor het verzamelen en combineren van kennis.</i>	x				x
15.	<i>Bijdrage aan opleidingen en onderwijs</i>	x				x
6.	Borging van kwaliteit van bronnen die niet-terreinbeheerders nu gebruiken.	x				
8.	Dubbel werk tussen organisaties voorkomen en de gezamenlijk beschikbare capaciteit beter benutten.	x				
9.	Gezamenlijke lobby voor versterking van het terreinbeheer	x				
11.	Community building van leveranciers en gebruikers van kennis					x

	Betekenis: ambitieniveau voor doorwerking van het kennisnetwerk	B	O	C
16.	Uitvoerende terreinbeheerders op de werkvloer	x	x	x
18.	Beleidsmakende overheden (monitoring snl, anlb)	x	x	x
17.	Bestuurders van terreinbeherende organisaties		x	x
19.	Vergunning- en ontheffingverleners			x
23.	Internationaal werkend/gekend			x
21.	Provinciale Staten, Tweede Kamer			x

	Kennisketen	B	O	C
34.	Evaluatie van toepassing van onderzoeksresultaten	x	x	x
31.	Kwaliteitsborging van rapportage van onderzoeksresultaten	x	x	x
32.	Vertaling van onderzoeksresultaten naar toepassing in het beheer	x	x	x
24.	<i>Inventarisatie van vraagstellingen</i>	x		x
25.	<i>Formuleren van onderzoeksvragen</i>	x		x
27.	<i>Organiseren van onderzoek</i>	x		x
28.	<i>Kwaliteitsborging van onderzoek</i>	x		x
30.	<i>Rapportage van onderzoeksresultaten</i>	x		x
33.	<i>Verspreiding van naar toepassing vertaalde onderzoeksresultaten</i>	x		x
29.	Uitvoeren van onderzoek	x		
26.	Ontwerp van onderzoek			x

	Kennisdomeinen	B	O	C
38.	Terrestrische biotiek en abiotiek	x	x	x
39.	Aquatise biotiek en abiotiek	x	x	x
37.	Vegetatie	x	x	x
36.	Fauna	x	x	

	Kennis-scope	B	O	C
41.	Effectiviteit van beheermaatregelen	x	x	x
43.	Mogelijkheden om drukfactoren te sturen via beheer	x	x	x
42.	Werking / invloed van drukfactoren	x	x	x
40.	Effecten van beheermaatregelen	x	x	

	Verantwoordelijkheid nemen voor	B	O	C
44.	Ontwikkelen van protocollen om kwaliteit vast te stellen (en niet voor het formeel vaststellen van de protocollen om kwaliteit te borgen)	x	x	x
46.	Kwaliteitsbeoordeling van rapportage van onderzoeksresultaten	x	x	x

Grondslag voor borging/autorisatie van de kwaliteit		B	O	C
50.	Autoriteit van het kennisnetwerk zelf (en geen externe autoriteit)	x	x	x
Werkwijze kwaliteitsbeoordeling		B	O	C
51.	Collegiale toetsing / peerreview (op basis protocollen (en geen auditor binnen kennisnetwerk)	x	x	x
Samenwerkingsvorm		B	O	C
53.	Afspraken tussen partners over inzet eigen medewerkers en geen zelfstandige organisatie die werkt in opdracht van partners	x	x	x
Werkvormen binnen het kennisnetwerk		B	O	C
55.	Netwerk en geen hiërarchische organisatie	x	x	x

inhoudsopgave

Uitwerking kennisnetwerk

De haalbaarheid van een kennisnetwerk met beheerders, onderzoekers, kenniscoördinatoren en ook provincies hangt uiteraard af van de manier van organiseren. Tijd en geld zijn sterk bepalend. De haalbaarheid neemt toe naarmate de activiteiten binnen het kennisnetwerk overlappen met activiteiten die de partijen toch al uitvoeren. Het kennisnetwerk dient een kader te zijn om de effectiviteit van reguliere activiteiten van deelnemers te vergroten.

Implementatie van het kennisnetwerk is te baseren op twee uitgangspunten:

- a. Geen extra werk creëren maar werk met werk maken: reguliere werkzaamheden waar relevant in onderlinge samenhang gaan doen
- b. Keuze van concrete doelen en werkwijzen in samenspraak met deelnemers

Kader 5: 'Actoren vinden elkaar niet'

Maatwerk vraagt om één op één contacten tussen beheerders en onderzoekers. Drempels voor kennisdoorstroming zijn gebrek aan tijd, geld, motivatie en deskundigheid. De veel gehuldigde opvatting dat actoren elkaar niet kunnen vinden, is op deze drempels terug te voeren. Met de bestaande kennisinfrastructuur moeten mensen elkaar kunnen vinden als daar behoefte aan is. Het leggen van contacten vraagt echter veel bewuste en onbewuste stappen.

Maatwerk wordt gestimuleerd door deze drempels te slechten en/of mogelijkheden te bieden die binnen de beperkingen van deze drempels functioneren.

Benodigde stappen voor kennisdoorstroming, vanuit het perspectief van de beheerder én de onderzoeker:

1. Weten dat je iemand wilt bereiken, een doel hebben
2. Weten waarvoor je iemand anders wilt bereiken, je vraag/aanbod formuleren
3. Weten waar je moet zoeken
4. Iemand vinden
5. Belangstelling treffen
6. Tijd nemen om contact te leggen
7. Begrijpen wat er gezegd wordt
8. Vastleggen wat er gezegd wordt
9. Vertalen wat er gezegd wordt naar toepassing; is de kennis bruikbaar?
10. Kennis daadwerkelijk kunnen toepassen

a. Geen extra werk creëren maar werk met werk maken.

Geen nieuwe overlegcircuits en zware afstemmingsbijeenkomsten optuigen maar samenhang mogelijk maken in de reguliere werkzaamheden van stakeholders die evidence based willen werken. Het kennisnetwerk kan de infrastructuur bieden om contacten te leggen en samenhang te creëren in (een deel van) de uitvoerende werkzaamheden. Reguliere werkzaamheden vinden dan plaats in de context van het kennisnetwerk waardoor korte lijnen ontstaan en te leren valt van elkaars ervaringen. Met andere woorden: een werkcircuit faciliteren en geen overlegcircuit maar samen inhoudelijk werken met direct toepasbare output.

Kader 6: Raakvelden van werkzaamheden van stakeholders

	ONDERZOEKER	BEHEERDER	OBN	STOWA	MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES	OVERHEDEN
Genereren vraagstellingen						
Beïnvloeden onderzoeksagenda's						
Financiering van onderzoek						
Kwaliteitsborging onderzoek						
Kennisuitwisseling onderzoek-praktijk						
Collegiale kennisuitwisseling						
Evaluatie toepassing onderzoeksresultaten						
Bepaling waarde onderzoek voor praktijk						
Publicaties ontsluiten						
Inspiratie vinden in fysieke en sociale omgeving						
(Behoeftte aan) bijdrage onderwijs						
Onderbouwen subsidieaanvragen						
Uitvoeren metastudies						
Vertaalslag onderzoek naar terrein						
Vinden van praktijksituaties voor onderzoek						
Uitvoeren onderzoek						
Tonen gerealiseerde outreach						
Bereiken van potentiële opdrachtgevers						
Opdrachtgeverschap onderzoek						
Opdrachtgeverschap audits						

Legenda: raakvelden zijn grijs aangegeven.

b. Keuze van concrete doelen en werkwijzen in samenspraak met deelnemers

Mensen willen onderdeel zijn van het kennisnetwerk als de doelen en werkwijzen van het kennisnetwerk aansluiten bij het dagelijks werk en hun werk makkelijker maakt. De behoeften van de potentiële deelnemers lopen uiteen. Het netwerk krijgt aantrekkingskracht (en daarmee doelbereik) door:

- activiteiten te ontwikkelen die elk voor zich aansluiten bij de behoeften van een voldoende aantal deelnemers om uitvoering mogelijk te maken en
- een diversiteit aan activiteiten te ontwikkelen waarmee alle doelen van het kennisnetwerk zijn te 'dekken'.

M.a.w.: niet alle deelnemers worden bij alle activiteiten betrokken en de programmering van activiteiten zorgt voor doelbereik

4.3 Aansluiten bij voorgenomen activiteiten

Maatwerkbestendige kennis, als resultaat van evidence based werken, kan ontwikkeld worden bij nieuwe, al voorgenomen activiteiten die gericht zijn op het ontwikkelen of evalueren van beheer- en inrichtingsmaatregelen. Deze activiteiten leiden tot het organiseren van onderzoek om kennis aan te vullen, publicatie van die kennis, metastudies om beschikbare kennis op een rij te zetten en verdere ontwikkeling van de kennisnetwerk. Daarbij kan worden aangesloten om maatwerkbestendig werken ingang te laten vinden.

Door Maatwerkbestendige kennis bij relevante activiteiten in meerdere werkvelden te ontwikkelen, ontstaan 'massa' (mensen en geld) en mogelijkheden om werkveldoverstijgend van elkaar te leren.

Relevante activiteiten zijn:

- Vernieuwde opdrachtformulering OBN in 2018
- Voornemens van VBNE voor 'Plein van de kennis'
- Behoeftte aan samenwerking tussen OBN en STOWA

- Voorbereiding herziening Stroomgebiedbeheerplannen in 2018
- Actualiseren PAS herstelstrategieën in 2021. Habitatstrategieën met maatregelen worden elke zes jaar geupdate
- Beschikbaarheid informatie voor Omgevingswet in 2024 (Atlas Leefomgeving, Laan van de Leefomgeving, Informatiehuis Natuur)
- Standaardisering van de beheercyclus bij beheerders
- (Her)certificeringstraject beheerders en collectieven in kader van de SNL
- Aanvulling van Portaal Natuur en Landschap met beheeradviezen
- Discussie in IPO Werkgroep Natuurbeheer over omgaan met / verantwoordelijkheid voor beheeradviezen op basis van maatwerk
- Ontheffingverlening Wet natuurbescherming door provincies (behoefte aan 'juridisch verantwoorde' maatregelen)
- Opdrachtverlening en uitvoering van onderzoek door diverse partijen
- Review en publicatie van onderzoeksresultaten in diverse tijdschriften

Bij de ontwikkeling van Maatwerkbestendige kennis is door te bouwen op vroegere en actuele ervaringen met onder meer:

- vroegere EGM-subsidie: de voorwaarden voor de subsidie zijn voorloper van de filosofie van kennisborging bij investeringen in het beheer.
- OBN: Uitgevoerde metastudies (w.o. startnotities Deskundigen Teams; Heidelandschap/Tapuit)
- OBN-infrastructuur (Deskundigen Teams)
- STOWA: uitgevoerde metastudies en Hydrotheek
- STOWA-infrastructuur (adviescommissies)
- opgestelde PAS herstelstrategieën
- opgestelde KRW Stroomgebiedbeheerplannen
- gestructureerde metastudies in tijdschriften als Conservation Evidence (William Sutherland; www.conservationevidence.com) en Environmental Management
- ontwikkelde methodieken voor het opstellen van gestructureerde metastudies (Collaboration for Environmental Evidence, 2013)
- Faunafonds: onderzoek naar eisen voor goed onderzoek bij praktijkproeven schadebestrijding

Kader 7: De kern van OBN

Het 'Kennisnetwerk OBN'

- van kennisvragers (beheerders, beleidsmakers) en
- kennisbieders (instituten, Uni's, adviesbureaus, PGO's)
- grote terreinorganisatie – kleine particulier

Een kennisprogramma hersteleecologie

- onderzoek (ca. 30 lopende projecten in 2015)
- praktische adviezen (6 adviezen in 2015)
- én kennisverspreiding (8 producten in 2015)

Doel: evidence based natuurherstel

Het OBN heeft in zijn primaire aanleg altijd al de ambitie had van evidence based restoration. Het kennismodel van OBN was daarop gebaseerd: EGM-maatregelen nemen maar wel begeleid door onderzoek. Die maatregelen hadden een status (E, P of R) en die door kennisontwikkeling moet worden 'verhoogd' van experimenteel naar regulier. Die ambitie heeft het OBN nog steeds maar door het wegvallen van de EGM-subsidie is de expliciete link verdwenen.

3e Flora en Faunacongres SoortenNL (25 jan 2016) en pers. com. Wim Wiersinga

Bijlagen

Bijlage 1: Termenlijst

inhoudsopgave

Concluderend onderzoek	Onderzoek dat door zijn opzet en rapportage een zekere basis biedt voor maatregelen: zeker of zeer aannemelijk bewijs voor effectiviteit van maatregelen.
Richtinggevend onderzoek	Onderzoek dat door zijn opzet en/of rapportage mogelijkheden biedt als basis voor maatregelen maar met grote onzekerheden: aanwijzingen voor effectiviteit van maatregelen aanwezig maar (nog) niet aangetoond.
Anekdotisch onderzoek	Onderzoek dat door zijn opzet en/of rapportage geen basis voor maatregelen biedt maar wel stof tot discussie over maatregelen: geen enkele zekerheid over effectiviteit van maatregelen maar eventueel wel aanleiding voor nader onderzoek over effectiviteit van maatregelen.
Maatwerk	Kennis voor natuurbeheer die toegesneden is op de lokale situatie van de beheerder.
Maatwerkbestendige kennis	Kennis die bruikbaar is voor maatwerk.
Classificatie Beheerrelevantie	Indeling van onderzoek op basis van de relevantie van onderzoekprojecten voor Maatwerkbestendige kennis.
Gestructureerde metastudies	Op systematische en navolgbare wijze onderzoek en andere bronnen van kennis verzamelen en beoordelen op bruikbaarheid en vervolgens samenvatten.
Onderzoeker	Uitvoerders van onderzoek en/of literatuurstudies, werkzaam bij onder meer kennisinstellingen, maatschappelijke organisaties/soortenorganisaties of adviesbureaus.
Beheerder	De beslissers over beheermaatregelen en de ecologisch adviseurs binnen beherende organisaties.

Bijlage 2: Belangstelling van geïnterviewden voor een kennisnetwerk

Overzicht van mogelijke taken van een kennisnetwerk gericht op 'evidences based' werken en de belangstelling daarvoor van beheerders, onderzoekers en kenniscoördinatoren.

Beheerders

thema		kenmerk	n	% voorkeur
Functies van het kennisnetwerk	4.	Ondersteuning van keuzen van beheerdoelen in relatie tot maatschappelijke doelen, effectieve ecologische haalbaarheid en beschikbare middelen.	8	100
	2.	Stimulering van ecologisch en maatschappelijk kosten-effectief/effectiever terreinbeheer.	8	88
	7.	Vergroting van beschikbaarheid en toegankelijkheid van beheerkennis voor medewerkers van stakeholders.	8	75
	13.	Signaleren van goed onderbouwde leemten in kennis voor aansturing van onderzoek.	8	75
	1.	Bewustwording van het belang van kwalitatief geborgde kennis als uitgangspunt voor terreinbeheer.	8	63
	3.	Efficiencywinst (ecologisch & bedrijfsmatig) bij doelrealisatie door alle betrokken stakeholders	8	63
	5.	Verbeterde onderbouwing van wensen en argumenten van stakeholders in overleggen over natuurbeleid en natuurfinanciering.	8	63
	10.	Uitwisselen van ervaringen / delen van kennis tussen gebruikers	8	63
	12.	Beschikbaarheid van geborgde kennis over ingreep-effectrelaties voor de beoordeling van 'passende beoordelingen' en beoordelingen van ontheffingaanvragen.	8	63
	6.	Borging van kwaliteit van bronnen die niet-terreinbeheerders nu gebruiken.	8	50
	8.	Dubbel werk tussen organisaties voorkomen en de gezamenlijk beschikbare capaciteit beter benutten.	8	50
	9.	Gezamenlijke lobby voor versterking van het terreinbeheer	8	50
	14.	Snellere en bredere benutting van nieuwe tools voor het verzamelen en combineren van kennis.	8	50

	15.	Bijdrage aan opleidingen en onderwijs	8	50
	11.	Community building van leveranciers en gebruikers van kennis	8	38
Betekenis: ambitieniveau voor doorwerking van het kennisnetwerk	16.	Uitvoerende terreinbeheerders op de werkvloer	8	88
	18.	Beleidsmakende overheden (monitoring snl, anlb)	8	50
	17.	Bestuurders van terreinbeherende organisaties	8	38
	23.	Internationaal werkend/gekend	7	29
	19.	Vergunning- en ontheffingverleners	8	25
	20.	Maatschappelijke organisaties met andere belangen dan het natuurbelang	8	25
	21.	Provinciale staten, Tweede Kamer	8	25
	22.	'De maatschappij'	8	25
Onderdelen van de kennisketen	24.	Inventarisatie van vraagstellingen	4	100
	32.	Vertaling van onderzoeksresultaten naar toepassing in het beheer	8	100
	33.	Verspreiding van naar toepassing vertaalde onderzoeksresultaten	8	100
	25.	Formuleren van onderzoeksvragen	4	75
	29.	Uitvoeren van onderzoek	4	75
	30.	Rapportage van onderzoeksresultaten	4	75
	34.	Evaluatie van toepassing van onderzoeksresultaten	8	75
	31.	Kwaliteitsborging van rapportage van onderzoeksresultaten	8	63
	35.	Formuleren van vraagstellingen voor onderzoek	8	63
	27.	Organiseren van onderzoek	4	50
	28.	Kwaliteitsborging van onderzoek	4	50
	26.	Ontwerp van onderzoek	4	25
Potentiele kennisdomeinen	38.	Terrestrische biotiek en abiotiek	8	100
	39.	Aquatische biotiek en abiotiek	8	88
	36.	Fauna	8	75
	37.	Vegetatie	8	75
Kennis-scope	41.	Effectiviteit van beheermaatregelen	8	100
	40.	Effecten van beheermaatregelen	8	75
	43.	Mogelijkheden om drukfactoren te sturen via beheer	8	63
	42.	Werking / invloed van drukfactoren	8	50
Verantwoordelijkheid nemen voor	46.	Kwaliteitsbeoordeling van rapportage van onderzoeksresultaten	8	63
	44.	Ontwikkelen van protocollen om kwaliteit vast te stellen	8	50
	45.	Formeel vaststellen van de protocollen om kwaliteit te borgen	8	38
Grondslag voor borging/autorisatie van de kwaliteit	50.	Autoriteit van het kennisnetwerk zelf	5	60
	49.	Externe autoriteit	5	0
Werkwijze kwaliteitsbeoordeling	51.	Collegiale toetsing / peerreview (op basis protocollen)	5	80
	52.	Auditor binnen kennisnetwerk	5	20
Samenwerkingsvorm	53.	Afspraken tussen partners over inzet eigen medewerkers	5	100
	54.	Zelfstandige organisatie werkt in opdracht van partners	5	0
Werkvormen binnen het kennisnetwerk	55.	Netwerk	5	100
	56.	Hiërarchische organisatie	5	0

Onderzoekers

thema		kenmerk	n	% voorkeur
Functies van het kennisnetwerk	4.	Ondersteuning van keuzen van beheerdoelen in relatie tot maatschappelijke doelen, effectieve ecologische haalbaarheid en beschikbare middelen.	8	100
	2.	Stimulering van ecologisch en maatschappelijk kosten-	8	88

		effectief/effectiever terreinbeheer.		
	7.	Vergroting van beschikbaarheid en toegankelijkheid van beheerkennis voor medewerkers van stakeholders.	8	75
	13.	Signaleren van goed onderbouwde leemten in kennis voor aansturing van onderzoek.	8	75
	1.	Bewustwording van het belang van kwalitatief geborgde kennis als uitgangspunt voor terreinbeheer.	8	63
	3.	Efficiencywinst (ecologisch & bedrijfsmatig) bij doelrealisatie door alle betrokken stakeholders	8	63
	5.	Verbeterde onderbouwing van wensen en argumenten van stakeholders in overleggen over natuurbeleid en natuurfinanciering.	8	63
	10.	Uitwisselen van ervaringen / delen van kennis tussen gebruikers	8	63
	12.	Beschikbaarheid van geborgde kennis over ingreep-effectrelaties voor de beoordeling van 'passende beoordelingen' en beoordelingen van ontheffingaanvragen.	8	63
	6.	Borging van kwaliteit van bronnen die niet-terreinbeheerders nu gebruiken.	8	50
	8.	Dubbel werk tussen organisaties voorkomen en de gezamenlijk beschikbare capaciteit beter benutten.	8	50
	9.	Gezamenlijke lobby voor versterking van het terreinbeheer	8	50
	14.	Snellere en bredere benutting van nieuwe tools voor het verzamelen en combineren van kennis.	8	50
	15.	Bijdrage aan opleidingen en onderwijs	8	50
	11.	Community building van leveranciers en gebruikers van kennis	8	38
Betekenis: ambitieniveau voor doorwerking van het kennisnetwerk	16.	Uitvoerende terreinbeheerders op de werkvloer	8	88
	18.	Beleidsmakende overheden (monitoring snl, anlb)	8	50
	17.	Bestuurders van terreinbeherende organisaties	8	38
	23.	Internationaal werkend/gekend	7	29
	19.	Vergunning- en ontheffingverleners	8	25
	20.	Maatschappelijke organisaties met andere belangen dan het natuurbelang	8	25
	21.	Provinciale staten, Tweede Kamer	8	25
	22.	'De maatschappij'	8	25
Onderdelen van de kennisketen	24.	Inventarisatie van vraagstellingen	4	100
	32.	Vertaling van onderzoeksresultaten naar toepassing in het beheer	8	100
	33.	Verspreiding van naar toepassing vertaalde onderzoeksresultaten	8	100
	25.	Formuleren van onderzoeksvragen	4	75
	29.	Uitvoeren van onderzoek	4	75
	30.	Rapportage van onderzoeksresultaten	4	75
	34.	Evaluatie van toepassing van onderzoeksresultaten	8	75
	31.	Kwaliteitsborging van rapportage van onderzoeksresultaten	8	63
	35.	Formuleren van vraagstellingen voor onderzoek	8	63
	27.	Organiseren van onderzoek	4	50
	28.	Kwaliteitsborging van onderzoek	4	50
	26.	Ontwerp van onderzoek	4	25
Potentiele kennisdomeinen	38.	Terrestrische biotiek en abiotiek	8	100
	39.	Aquatische biotiek en abiotiek	8	88
	36.	Fauna	8	75
	37.	Vegetatie	8	75
Kennis-scope	41.	Effectiviteit van beheermaatregelen	8	100
	40.	Effecten van beheermaatregelen	8	75
	43.	Mogelijkheden om drukfactoren te sturen via beheer	8	63
	42.	Werking / invloed van drukfactoren	8	50
Verantwoordelijkheid nemen voor	46.	Kwaliteitsbeoordeling van rapportage van onderzoeksresultaten	8	63
	44.	Ontwikkelen van protocollen om kwaliteit vast te stellen	8	50
	45.	Formeel vaststellen van de protocollen om kwaliteit te borgen	8	38
Grondslag voor borging/autorisatie van de kwaliteit	50.	Autoriteit van het kennisnetwerk zelf	5	60

	49.	Externe autoriteit	5	0
Werkwijze kwaliteitsbeoordeling	51.	Collegiale toetsing / peerreview (op basis protocollen)	5	80
	52.	Auditor binnen kennisnetwerk	5	20
Samenwerkingsvorm	53.	Afspraken tussen partners over inzet eigen medewerkers	5	100
	54.	Zelfstandige organisatie werkt in opdracht van partners	5	0
Werkvormen binnen het kennisnetwerk	55.	Netwerk	5	100
	56.	Hiërarchische organisatie	5	0

Kenniscoördinatoren

thema		kenmerk	n	% voorkeur
Functies van het kennisnetwerk	1.	Bewustwording van het belang van kwalitatief geborgde kennis als uitgangspunt voor terreinbeheer.	4	100
	2.	Stimulering van ecologisch en maatschappelijk kosten-effectief/effectiever terreinbeheer.	4	75
	3.	Efficiencywinst (ecologisch & bedrijfsmatig) bij doelrealisatie door alle betrokken stakeholders	4	75
	6.	Borging van kwaliteit van bronnen die niet-terreinbeheerders nu gebruiken.	4	75
	7.	Vergroting van beschikbaarheid en toegankelijkheid van beheerkennis voor medewerkers van stakeholders.	4	75
	8.	Dubbel werk tussen organisaties voorkomen en de gezamenlijk beschikbare capaciteit beter benutten.	4	75
	10.	Uitwisselen van ervaringen / delen van kennis tussen gebruikers	4	75
	12.	Beschikbaarheid van geborgde kennis over ingreep-effectrelaties voor de beoordeling van 'passende beoordelingen' en beoordelingen van ontheffingaanvragen.	4	75
	13.	Signaleren van goed onderbouwde leemten in kennis voor aansturing van onderzoek.	4	75
	4.	Ondersteuning van keuzen van beheerdoelen in relatie tot maatschappelijke doelen, effectieve ecologische haalbaarheid en beschikbare middelen.	4	50
	11.	Community building van leveranciers en gebruikers van kennis	4	50
	14.	Snellere en bredere benutting van nieuwe tools voor het verzamelen en combineren van kennis.	4	50
	Betekenis: ambitieniveau voor doorwerking van het kennisnetwerk	15.	Bijdrage aan opleidingen en onderwijs	4
5.		Verbeterde onderbouwing van wensen en argumenten van stakeholders in overleggen over natuurbeleid en natuurfinanciering.	4	25
9.		Gezamenlijke lobby voor versterking van het terreinbeheer	4	0
18.		Beleidsmakende overheden (monitoring snl, anlb)	4	100
16.		Uitvoerende terreinbeheerders op de werkvloer	4	75
19.		Vergunning- en ontheffingverleners	4	75
23.		Internationaal werkend/gekend	4	75
17.		Bestuurders van terreinbeherende organisaties	4	50
21.		Provinciale staten, Tweede Kamer	4	50
20.		Maatschappelijke organisaties met andere belangen dan het natuurbelang	4	25
Onderdelen van de kennisketen	22.	'De maatschappij'	4	25
	24.	Inventarisatie van vraagstellingen	2	100
	25.	Formuleren van onderzoeksvragen	2	100
	28.	Kwaliteitsborging van onderzoek	2	100
	31.	Kwaliteitsborging van rapportage van onderzoeksresultaten	3	100
	35.	Formuleren van vraagstellingen voor onderzoek	3	100
	32.	Vertaling van onderzoeksresultaten naar toepassing in het beheer	3	67
	33.	Verspreiding van naar toepassing vertaalde onderzoeksresultaten	3	67
	34.	Evaluatie van toepassing van onderzoeksresultaten	3	67
	26.	Ontwerp van onderzoek	2	50
27.	Organiseren van onderzoek	2	50	
30.	Rapportage van onderzoeksresultaten	2	50	

	29.	Uitvoeren van onderzoek	2	0
	39.	Aquatische biotiek en abiotiek	3	100
	37.	Vegetatie	3	67
	38.	Terrestrische biotiek en abiotiek	3	67
Potentiele kennisdomeinen	36.	Fauna	3	33
Kennis-scope	43.	Mogelijkheden om drukfactoren te sturen via beheer	4	75
	41.	Effectiviteit van beheermaatregelen	3	67
	42.	Werking / invloed van drukfactoren	3	67
	40.	Effecten van beheermaatregelen	3	33
Verantwoordelijkheid nemen voor	44.	Ontwikkelen van protocollen om kwaliteit vast te stellen	4	75
	46.	Kwaliteitsbeoordeling van rapportage van onderzoeksresultaten	4	75
	45.	Formeel vaststellen van de protocollen om kwaliteit te borgen	4	25
Grondslag voor borging/autorisatie van de kwaliteit	50.	Autoriteit van het kennisnetwerk zelf	4	50
	49.	Externe autoriteit	4	25
Werkwijze kwaliteitsbeoordeling	51.	Collegiale toetsing / peerreview (op basis protocollen)	4	75
	52.	Auditor binnen kennisnetwerk	4	25
Samenwerkingsvorm	53.	Afspraken tussen partners over inzet eigen medewerkers	4	100
	54.	Zelfstandige organisatie werkt in opdracht van partners	4	25
Werkvormen binnen het kennisnetwerk	55.	Netwerk	3	100
	56.	Hiërarchische organisatie	3	0

n: aantal antwoorden van geïnterviewden

% voorkeur: percentage geïnterviewden dat het genoemde kenmerk 'belangrijk' vond; overige in de vraagstelling geboden opties waren 'minder belangrijk' en 'niet belangrijk'.

Bijlage 3: Verantwoording van het onderzoek

In opdracht van Vogelbescherming verkende Second Opinion (www.secopini.nl) als onafhankelijke partij bij stakeholders de belangstelling voor een gezamenlijk initiatief voor het kwalificeren, borgen en delen van kennis over effectiviteit van inrichtings- en beheermaatregelen (Conservation Evidence) in het natuurbeheer. De verkenning volgde een open benadering: geen toetsing van een blauwdruk bij stakeholders maar een uitnodiging om mee te denken over initiatieven binnen het bestaande kennisnetwerk.

In de periode december 2015 - april 2016 werd gesproken met:

1.	Jelle	Brandsma	Groninger Landschap	beheerder
2.	Gerard	Grimberg	Ministerie van EZ	kenniscoördinator
3.	Dick	Groenendijk	PWN	beheerder
4.	Ton	Heeren	BIJ12	kenniscoördinator
5.	Ella	de Hullu	Stichting Bargerveen	onderzoeker
6.	Dirk	Janssen	Provincie Overijssel	provincie
7.	David	Kleijn	Alterra	onderzoeker
8.	Walter	Kooij	SCAN	beheerder
9.	Wouter	Lengkeek	Bureau Waardenburg	onderzoeker
10.	Berry	Lucas	LandschappenNL	beheerder
11.	Astrid	Manhoudt	SCAN	beheerder
12.	Theo	Meeuwissen	Staatsbosbeheer	beheerder
13.	Martien	Meijer	Bureau Waardenburg	onderzoeker
14.	Dick	Melman	Alterra	onderzoeker
15.	Aad	van Paassen	LandschappenNL	beheerder
16.	Bart	van Tooren	Natuurmonumenten	beheerder
17.	Yvonne	Verkuil	Rijksuniversiteit Groningen	onderzoeker
18.	Rob	Vogel	SOVON	onderzoeker

19.	Bas	van der	Wal	STOWA	kenniscoördinator
20.	Rob	van	Westrienen	SoortenNL	onderzoeker
21.	Wim		Wiersinga	OBN	kenniscoördinator
22.	Eddy		Wymenga	Altenburg&Wymenga	onderzoeker

Literatuur

inhoudsopgave

1. Bobbink et al., 2014 Kennisontwikkeling is van doorslaggevend belang voor het slagen van de PAS, Vakblad Natuur, Bos en Landschap, blz. 3-5
2. Collaboration for Environmental Evidence. 2013. Guidelines for Systematic Review and Evidence Synthesis in Environmental Management. Version 4.2. Compiled on behalf of CEE by Centre for Evidence-Based Conservation, Bangor University, UK. Environmental Evidence: www.environmentalevidence.org/Documents/Guidelines/Guidelines4.2.pdf
3. Dawes M, Summerskill W, Glasziou P, Cartabellotta A, Martin J, Hopayian K, Porzsolt F, Burls A, Osborne J: Sicily statement on evidence-based practice. BMC Med Educ. 2005, 5 (1): 1-10.1186/1472-6920-5-1).
4. Directie Kennis, 2007. OBN-Kennis onder de loep. Eindrapportagerapport DK nr. 2007/dk070-O Ede, 2007. http://dt.e.nl/uploads/326_O_Handleiding_Subsidie_Effectgerichte_Maatregelen_2005.pdf
5. Expertisecentrum LNV, 2004 Handleiding Subsidie Effectgerichte Maatregelen 2005. Rapport EC-LNV nr. 2004/326-O Ede, 2004
6. J. Hopkins, N.Ockendon & W.J. Sutherland, 2015. Our mission to transform conservation practice. Conservation Evidence (2015) 12, 1
7. Sackett, 1996. Evidence based medicine: what it is and what it isn't. BMJ 1996; 312: 71-72
8. UvW, 2014. WaterSchapspeil 2014. Unie van Waterschappen, Den Haag
9. VBNE, 2014. Kennisagenda OBN 2014 – 2018, VBNE, Driebergen